

Poimintoja ja ajatuksia lapsiluvultaan 3+ perheiden asumisesta

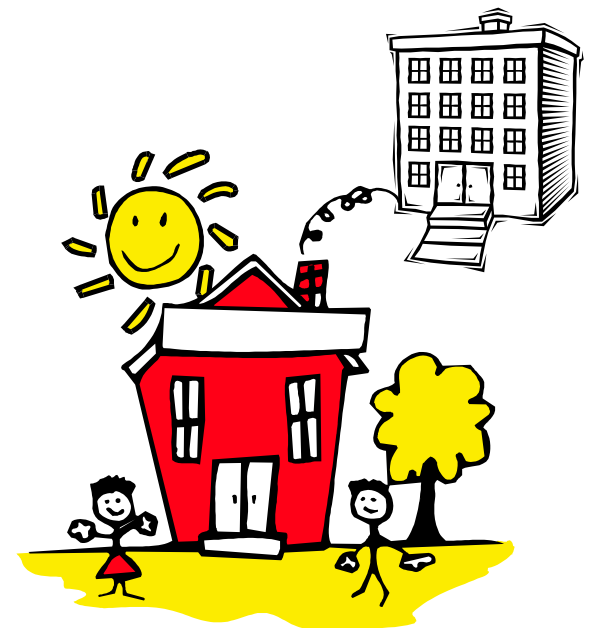
Matti Sillanpää

13.11.2007

3+ tiimi: www.kolumbus.fi/kolmeplus/alku.htm

Lapsiperheiden Etujärjestö ry: www.lape.fi

Sivuviittausten lähde: Lapsiperheiden asumisen muutokset 1995- 2004; Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:39

Taustaksi: Miksi lapsiluvultaan 3+ perheiden asumiseen on tärkeää kiinnittää huomiota?

Lapsiluvultaan 3+ perheitä on 8% kaikista perheistä ja niissä kasvaa 35% lapsista⁽¹⁾, yli kolmasosa tulevasta työvoimasta

Eniten 3+ lapsiperheitä asuu kaupunkimaisissa kunnissa ja Uusimaa on 3+ lapsimäärältään suurin maakunta ⁽¹⁾

3+ lapsimäärillä on muita positiivisempi työvoimavaikutus

Lapsiluvultaan 3+ perheiden ja 3+ lasten määrän kasvulla on ratkaiseva merkitys väestön ja työvoiman uusiutumiselle

Uusiutumiseen tarvitaan keskimäärin 2,1 lasta naista kohti ja lapsilukutoiveista lasketut keskiarvot ovat selvästi korkeampia ⁽²⁾

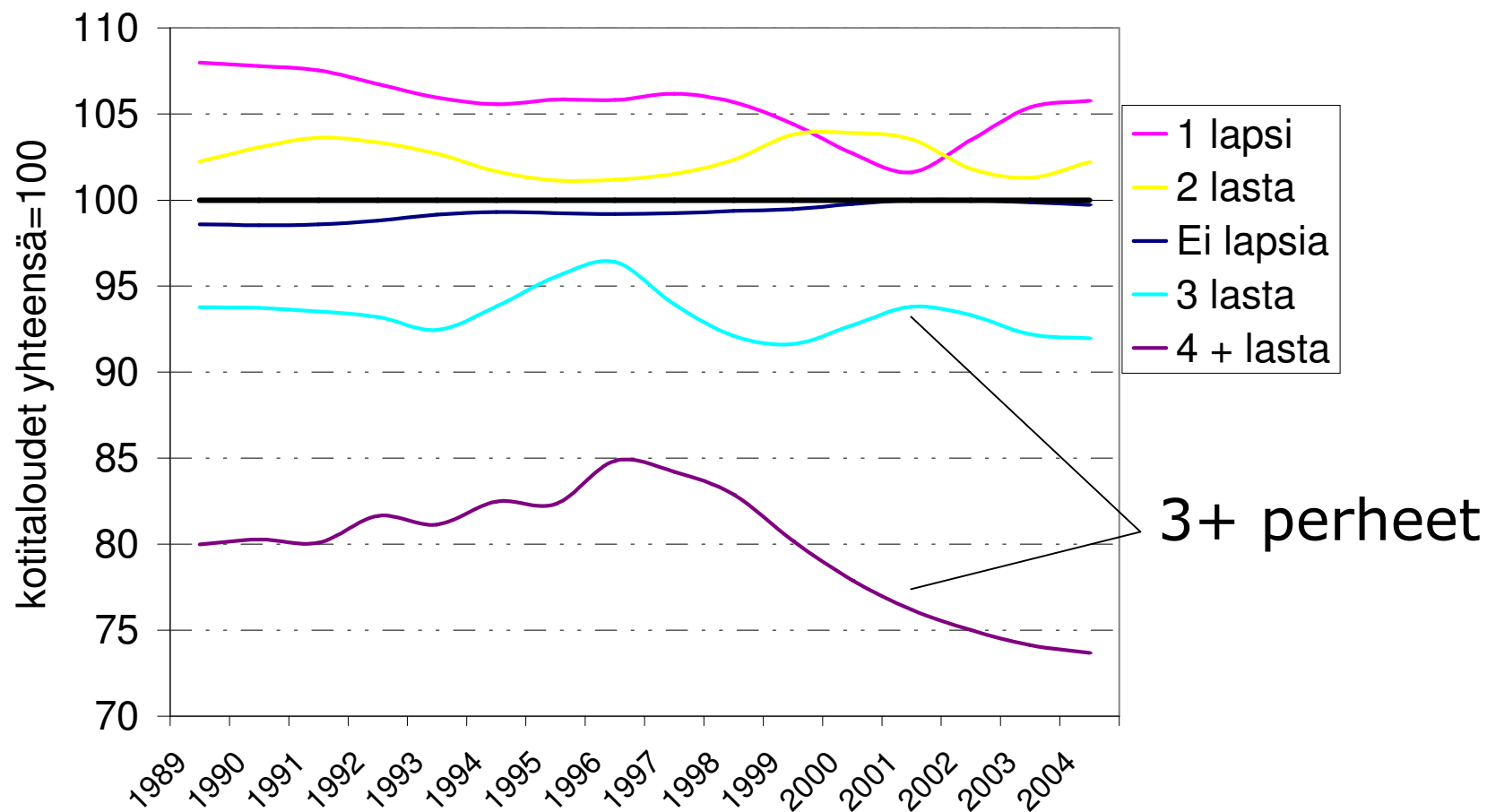
Suomessa toteutunut syntyvyys on 1,8 lasta, kun Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa syntyvyys on 1,9 ja Islannissa 2,1 ⁽³⁾

1-2%:n kasvu vuosittain syntyvien lasten määrässä riittäisi pysäyttämään aktiiviväestön vähenemisen 20 vuoden kuluttua

Suomessa on vajaa 600 000 lapsiperhettä ja syntyy vajaa 60 000 lasta, eläkeikään tulee 20 vuoden kuluttua vajaa 70 000 henkeä ⁽⁴⁾

(1) Tilastokeskus 2007; (2) Väestöliitto 2002, Tilastokeskus 1992; (3) PRB 2007; (4) KELA 2007

Taustaksi: 3+ perheiden toimeentulo ja sen kehitys on pysynyt muita perheitä huonompana yli 10 vuotta

Lähde: Hyvinvointikatsaus 3/2006, Tilastokeskus

Pientalo on lapsiperheissä kaikissa tuloryhmissä ja kaikilla asuntomarkkina-alueilla yleisin ja halutuin talotyyppi

s. 34 "Asumisuran, perhevaiheen ja asunnon hallintaperusteen ohella asunnon talotyyppi vaikuttaa lapsiperheiden käytössä olevaan asuinpinta-alaan. Pientalo-asunnoissa asuinpinta-ala on suurempi kuin kerrostaloasunnoissa, erillisissä pientaloissa asuinpinta-ala on taas pari-, rivi- tai ketjutaloja suurempi.

Lapsiperheet asuivat kahdessa alimmassa tulojen viidennessä ryhmässä harvemmin pientaloissa kuin lapsiperheet keskimäärin. **Pientalo, joko erillinen pientalo tai pari-, rivi- tai ketjutalo oli kuitenkin yleisin talotyyppi kaikissa tuloryhmissä.**"

s. 158 "Lapsiperheillä pientaloasuminen on yleisin asumismuoto kaikissa tuloluokissa. **Pientaloasuminen lisääntyy tulojen kasvaessa, joten hallintamuodon tapaan voitaneen olettaa, että tämä kuvaa asumispreferenssien suosivan pientaloja.** Lapsiperheiden pientaloissa asuminen on lisääntynyt vuodesta 1995 kolmessa ylimmässä tuloviidenneksessä muutamalla prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentynyt kahdessa alimmassa tuloviidenneksessä muutamalla prosenttiyksiköllä. **Erillinen pientalo yleisin talotyyppi kaikilla asuntomarkkina-alueilla ja sen suhteellinen osuus lisääntyy maaseutumaisempaan asumiseen mentäessä.**"

Muissa kasvukeskuksissa lapsiperheet asuvat pientaloissa pääkaupunkiseutua merkittävästi yleisemmin

s. 34 "Merkittävät erot lapsiperheiden asumismuodossa liittyvät alueeseen. Vuonna 2003 pääkaupunkiseudun lapsiperheistä alle puolet, vajaa 48 prosenttia asui pientaloissa, useammin pari-, rivi- tai ketjutaloissa (15,3 %) kuin erillisissä pientaloissa (32,5 %). Muiden kasvukeskusten kuin pääkaupunkiseudun lapsiperheistä 74,5 prosenttia asui pientaloissa, lähes 50 prosenttia erillisissä pientaloissa ja 24,7 prosenttia pari-, rivi- tai ketjutaloissa. Muilla alueilla, joita olivat yli 20 000 asukasta käsittävät kunnat, lapsiperheet asuivat pientaloissa lähes yhtä yleisesti (73,3 %), erillisissä pientaloissa useammin (52,1 %) kuin pari-, rivi- tai ketjutaloissa (21,2 %). Asukasmäärältään pienten, alle 20 000 asukkaan kuntien muodostamien alueiden lapsiperheistä yli 90 prosenttia asui pientaloissa (73,3 % erillisissä pientaloissa).

Vaikka omistusasuminen ja pientaloasuminen on lapsiperheissä yleisempää kaikissa tuloryhmissä lapsettomiin perheisiin verrattuna, ja asuntojen kokonaispinta-ala näin suurempi, jää henkilöä kohti käytössä oleva asuinpinta-ala silti lapsiperheissä pienemmäksi kuin lapsettomissa perheissä."

3+ perheet asuvat muita isommissa asunnoissa, mutta henkilöä kohti muita ahtaammin

Taulukko 11. Asumisväljyys (m²/hlö) lasten lukumäärän mukaan

Parit	1995	2003*	asunnon keskikoko	Yksinhuoltajat	1995	2003*	asunnon keskikoko
1 lapsi	30,8	34,4	103,2 m ²	1 lapsi	34,2	35,0	70,0 m ²
2 lasta	26,4	29,8	119,2 m ²	2 lasta	28,1	28,4	85,2 m ²
3 lasta	24,0	26,8	134 m ²	3+ lasta	21,4	23,0	
4+ lasta	19,6	20,0					

s. 157 "Nuorimpien lapsien perheet asuvat kaikkein ahtaaimmin, joskin voidaan argumentoida heidän tarvitsevan myös vähiten tilaa henkeä kohden. Yksinhuoltajaperheissä asumisväljyydet ovat varsin hyviä suhteessa kahden vanhemman perheisiin.

Lasten määrän lisääntyminen alentaa odotetusti asumisväljyyttä.

Keskimääräiset asumisväljyydet ja asuntojen koot ovat lapsiperheillä varsin kohtuulliset, vaikka usein Suomessa asumisen ahtaudesta puhutaankin."

3+ perheissä asuntovelka- ja muut asumismenot ovat korkeita käytettävissä oleviin rahatuloihin verrattuna

s. 26 "Asumisen kulutusmenot (käyttömenot) olivat käytettävissä oleviin rahatuloihin nähden suhteellisesti korkeimmat seuraavilla lapsiperheillä:

- alimpiin tuloryhmiin kuuluvat perheet
- vuokra-asunnossa asuvat perheet – lähes yhtä korkeat vapailta markkinoilta ja kunnilta tai yleishyödyllisiltä yhteisöiltä vuokratuissa asunnoissa
- yhden huoltajan perheet
- parien perheet, joissa nuorin lapsi oli alle 3-vuotias tai joissa oli vähintään 4 lasta
- pääkaupunkiseudulla asuvat lapsiperheet."

...

s. 27 "Asuntovelkaisuus nosti asumismenojen osuutta käytettävissä olevista rahatuista keskimääräistä korkeammaksi parien perheissä, joissa oli 0–7-vuotiaita lapsia tai 3 tai useampi lapsi. Näissä perhevaiheissa asunnosta velkaantuminen on yleistä. Lainapääoman suuruus, lainatyyppi ja korkosidonnaisuus vaikuttavat lainan hoitomenoihin."

3+ perheillä jää erityisesti muita suurempien asumismenojen takia vähemmän varoja kulutukseen

Taulukko 4. Asumismenojen maksamisen jälkeen käytettävissä olevat rahavarat kulusyksikköä kohden lasten lukumäärän mukaan (euroa vuodessa vuoden 2003 rahassa)

Parit	1995	2003*	%-muutos	Yksinhuoltajat	1995	2003*	%-muutos
1	26722	36407	36,2	1	13649	15387	12,7
2	13273	17302	30,3	2	8576	8852	3,2
3	9563	11723	22,6	3+	5935	6030	1,6
4+	6681	6948	4,0				

s. 152 "Lasten lukumäärä on ikäinkin kriittisempi tekijä. Yhden lapsen perheet ovat hyvin toimeentulevia, etenkin kahden vanhemman perheissä, mutta monilapsisilla perheillä on selvästi vähemmän varoja kulutukseen. Yksi osa selitystä on näiden perheiden muita suuremmat asumismenot. Myös kulutukseen käytettävissä olevan rahamäärän nousu on ollut heillä kaikkien hitainta. Taustalla vaikuttavia asioita ovat ainakin työuran ja lastenhoidon ristiriidat. Tästä yhtenä osoituksena on se, että lasten määrä on keskimäärin suurempi pienempituloisilla perheillä."

Lapsiperheillä on lapsettomia enemmän asumismenojen maksuvaikeuksia, 3+ perheillä muita yleisemmin myös pareilla

s. 29-30 "Lapsiperheiden ilmoittivat asumismenojen (käyttö- ja ylläpitomenot, lainojen lyhennykset ja korot) maksuvaikeuksia useammin kuin lapsettomat perheet ja kotitaloudet yhteensä 15. Lapsiperheistä 14,9 prosenttia oli vuoden 2003 aikana ollut ainakin kerran tilanteessa, jossa rahaa ei ollut maksujen ja laskujen maksamiseen määräpäivänä, kaikista kotitalouksista 9,0 prosenttia. Lapsiperheissä maksuvaikeuksia esiintyi sitä yleisemmin, mitä vähemmän perheellä oli käytettävissään rahatuloja kotitaloutta kohti, toisin sanoen niissä lapsiperheiden ryhmissä, joissa asumismenojen tulo-osuudet olivat myös suurimpia. Samoin vuokra-asunnoissa asuvissa lapsiperheissä, yhden huoltajan lapsiperheissä sekä 3 ja useamman lapsen perheissä, myös parien perheissä, maksuvaikeuksia ilmoitettiin keskimääräistä yleisemmin."

Lapsiperheillä asumismenojen rasittavuus näkyy myös maksuviiveissä, 3+ perheillä muita enemmän

Taulukko 7. Asumismenojen maksuviivästyksiä (Tulo- ja elinolotutkimus, 2003)

	Kaikki lapsiperheet (%)	Lapsiperheet, I ja II tuloviidennes (%)
Omistusasunto, velallinen	12,5	26,9
Omistusasunto, velaton	4,5	11,7
Vuokra-asunto, vapaa	22,8	27,3
Vuokra-asunto, kunta/yleishyödyllinen	32,6	37,0

s. 156 " Asumismenojen rasittavuudesta kertoo myös asumismenojen maksuongelmat. Lapsiperheillä maksuongelmia oli muita talouksia useammin. Maksuongelmia oli vuonna 2003 suhteellisen paljon etenkin kuntien ja yleishyödyllisten omistamissa vuokra-asunnoissa asuvilla. Omistusasunnoissa asuvilla oli maksuongelmia yleisesti vähemmän, mutta kahden alimman kvintiilin kotitalouksilla maksuongelmia oli huolestuttavan paljon.

Yksinhuoltajilla noin neljänneksellä oli maksuviiveitä, joskin 3+ lapsissa perheissä joka kolmannella oli maksuviivästyksiä. Kahden vanhemman perheissä maksuviivästyksiä oli eniten suurilapsissa perheissä (30 %)."

3+ perheistä on tarpeesta huolimatta yhä harvempi oikeutettu asumistukeen

Taulukko 1. Asumistuen saajat ruokakunnan koon mukaan 1990 ja 2005

Ruokakunnan koko he	1990	2005	Muutos kpl	Muutos %
1	13 566	84 263	70 697	521,1
2	30 585	26 591	- 3 994	- 13,1
3	19 974	22 845	2 871	14,3
4	12 867	11 315	-1 552	-12,1
5	9 077	5 154	- 3 923	- 43,2
6	3 753	2 369	- 1 384	-36,8
7	1 251	963	- 288	- 23,0
8-	1 716	1 314	- 402	- 23,4
Yhteensä	92 789	154 814	62 025	66,8

s. 108 "Isompien perheiden lukumäärän muutoksen taustalla tuskin on heidän tuen tarpeensa voimakas vähentyminen. Selitystä on pikemminkin haettava siitä, että viime vuosikymmenen puolivälissä tehdyt tuen leikkaukset pudottivat tuen piiristä suhteellisesti suurempituloisina lapsiperheitä ja tukiperusteiden lähes ennallaan pitäminen ei ole sallinut näiden tuloa uudestaan tuen piiriin. Tukea saavien lapsiperheiden lukumäärä on kasvanut vuodesta 1990 ainoastaan 7 hengen ja sitä suurempien vuokra-asunnossa asuvien ruokakuntien ryhmässä."

3+ perheiden asumisen taloudellista raskautta on tarpeen vähentää ja asumistasoa nostaa

Tarkasteltaessa lapsiperheiden ominaisuuksia, jotka indikoivat muita lapsiperhettä heikompaa tilannetta asumisen taloudellisen raskauden tai asumistason suhteen, niin seuraavat ominaisuudet nousevat säännönmukaisesti esiin:

- pienituloisuus
- yksinhuoltajuus
- lasten nuoruus (etenkin 0–3-vuotiaat)
- lasten lukumäärä
- vuokra-asujat, erityisesti kuntien ja yleishyödyllisten omistamissa asunnoissa

Lapsiperheiden asumiseen liittyvän tarkastelun pohjalta olisi siten perusteltua käyttää näihin ominaisuuksiin kohdennettuja toimenpiteitä lapsiperheiden tilanteen parantamiseksi.

Voimmeko edellä kerrotun perusteella ajatella, että...

... lapsilukutoiveita saatetaan karsia kerrotuista ja ennakoitavissa olevista asumisololoista ja toimeentulohaasteista johtuen niin, ettei lapsia synny riittävästi vastaamaan ikääntyvän väestön sosiaali- ja eläketurvan rahoituspohjan kestämissaasteisiin

... lapsiperhevaiheessa oleville ei saada parhaita edellytyksiä toteuttaa kahta suurempia lapsilukutoiveitaan painottamalla asuntotuotannossa pelkästään vuokra-asumista ja teollista, tiivistä ja kaupunkimaista aluerakentamista

... väestön ikääntyessä ja eläköityessä yhteiskuntamme ei selviä asumistukimenoistaan pitkällä tähtäimellä yksipuolisesti vuokra-asumiseen painottuvalla asujakannalla, jolla asumiskustannukset jatkuvat korkeina kun tulot putoavat alenevalle eläketasolle

... kahden lapsen päälle yhden tai useampia lisälapsia halunneilla ei ole nykyisin vertaistensa kanssa tasaveroisia edellytyksiä hoitaa riittävän hyvin toivomiaan lisälapsia ja lisälasten tarpeita

Pitäisikö edellisen sijaan huolehtia, että lapsiluvun kasvu yli kahden...

... ei ainakaan enää lisää nettoverokuormaa, joka johtuu lapsia varten tarvittujen lisätilojen kompensoimattomista

asunnon hintaan sisältyvistä välillisistä veroista,
asunnon ja kiinteistön hankintaan liittyvistä varainsiirto- ym. veroista ja palvelumaksuista,
rakentamiseen ja rakennuttamiseen liittyvistä palvelu-, liittymis-, lupa- ja valvontamaksuista,
kiinteistöveroista ja asumisen käyttömenoihin, kuten energiaan ja veteen, sisältyvistä välillisistä veroista

... ei pakota lisälapsille riittävän tilan takia muuttamaan työmatkojen ja lasten koulutus-, harrastus- ja yhteystarpeiden kannalta liian kauas, johtuen

riittämättömästä kohtuuhintaisesta talo- ja tonttitarjonnasta erityisesti pääkaupunkiseudulla ja muissa asutuskeskuksissa,
kaavoituksen ja kunnallistekniikan saannin hitaudesta ja tonttien hinta-, saanti- ja jakorajoituksista